

SRBA IGNJATOVIĆ: »DESETI KRUG«

Ulaznica, Zrenjanin 1975.

U stisci ispraznog stihovanja i besadržajnih eksperimentisanja, svodenja prirode poezije na samo jednu njenu komponentu — jezik, sveska stihova **Deseti krug** Srbe Ignjatovića, književnog kritičara (**Salomina činija I, 1970. i Salomina činija II, 1974.** — eseji i književne kritike), blesak je samoiskazivanja i otvaranje novog poetskog prostora, koji poeziju približava društvenom bitku, pitanjima i dilemama današnjeg sveta.

Bežeći od već isluženog rekvizitarija tradicije i sentimentalnog oslanjanja na njen okvir, Ignjatović traži i obilato nalazi novu predmetnost i novu arhitektoniku poetskog tvoraštva, učeći od života i modernih ruskih pesnika, od Valerija Brjusova do Brodskog.

Naše egzistiranje zapljusnuto je iluzijom sveznačajnosti i nesamerljivosti, zavedeno je lažnim sjajem pomodnih fetiša, bombardovano naučnim otkrićima. Naše opstojanje koje svoj moralni i intelektualni dom nalazi, dograđuje i podriva u vrtlogu danas-sutra važećih-nevažećih fasada, sistema-podsistema, provejava između ovih korica i čini nas nespokojnim. Asocirajući nastavak Danteove vizije, Ignjatović nas prvom skupinom pesama **Živa sluz** uvodi u lavirint svakodnevlja. Pred nama je »Predeo zgrozadan i sočan«, naseljen pipcima polipa, živaca, žlezda, zrnastom plazmom, dok se u krvi nastanila glina određena osnovnim elementima, »Napojena vodom i vazduhom«, glina-smisao »vešto zgusnuta«. Moderni duh dalje luta tražeći »zemne radosti«, ali tu je **Vir hladan**, kako se zove jedna pesma, čitljiva i jednostavno lepa bez nadgradnje, jednostavna kao zrno peska, kao kamen, kao svet. Njoj prilježe i manje jedra pesma **Vir dubok**.

U drugom delu zbirke jedina je i stožerna pesma — spev **Deseti krug**, čijom se sadržajskom i literarnom konstrukcijom Ignjatović približio snažnoj umetničkoj realizaciji, ne toliko novinom oblika, koliko dimenzijom nove pesničke funkcije. Njegov poduhvat počinje snažnom slikom i sučeljenjem sa neumitnom haotičnošću urbane, neljudske situacije preokreta bez viših regula. Autor pesmu-svedočenje, pesmu zapis počinje opisom i nastavlja opisnom spekulacijom adekvatnog izraza, stihovima nabijenim gustom sadržinom.

Iz stiha u stih nižu se simbolične i sasvim istinite slike dijalektičkog toka, kazivanja u jednom dahu. Definicije ljudske zanemlosti, nemoći, straha, neizvesnosti... Egzistencijalni poziv ovde dobija težinu, alarmirajući čula za odlazak, bekstvo.

Jedna moderna mitologija je na pomolu, čija se misterija pretače u relativnost: »citoplazme«, »žudni cevovod«, »Pulpe jedre«, »hodom bakterija«, »Rasplamsava se požar, peva materija« nad bogaljom i mračnom nupom-životom. Ne zna se gde je mesto duhovnom, gde je zaklon metafizičke motivisanosti. Ova pesma je snimak mučnog, krvavog i prenapregnutog zbivanja, bezizlaznost i fascinacija proticanjem vremena.

Završnom premisom **Desetog kruga** i totalizmom stihovnog razmišljanja od konkretnog do univerzalnog senčenja, Ignjatović zatvara celovitu i usijanu tvorevinu prepoznatljive stvarnosti, stihovima s prizvukom uspavanke. Vrenje se završava uspavankom. Naivnom ljušturoom u nemanju druge.

Poetska skupina **Medved iznad grada** (mada bi mogla biti i ciklus) sublimira smireniji iskaz i viđenje na izvesnom odstojanju, iz nekog loga, neke pukotine hladne kao led, kao kristal ili kao vetar.

Drama ljudskog stvora, ukletnika reči, pobunjenika, nametljivog mudronosca, sasvim je jasna i iz nje izranja viši plan ironiziranja, ritmičkih i verbalnih nanosa, u pesmama **Drvo**, **Smetlišta** i **Slovo zakona**. Skupina **Dnevni Ikar** mesto je za predah, za kratke i kratkodahe lične opaske, svodenje moralne i saznajne strane same avanture, nepodavanja, iluzije. Najbolje o tome kazuje pesma **Pipak**, koja daje sud o daljem plodjenju mesta gde smo bivali, gde su nas šibom prevaspitavali i premodelirali, udaljujući nas od istine i samobitnosti. Poslednja pesma, **Varvari na Pontu**, priključena je ovoj zbirci kao početak prepoznavanja i lični pečat jednog programa, a lep je triptih pesnikove besede sa sobom, predelima, pesničkom prirodom, duhovnom i realnom stvarnošću.

Pomagala konkretnosti sveta i životne zbilje zahvaćena su i data evokacijom fragmenata jednog opšteg protoka i jedne univerzalne knjige. Pevnost upotrebljene građe u zbirci **Deseti krug** poneta je do visoravni specifične emotivne svežine, mada nedovoljno strukturirana muzičkom čvrstinom.

Da je Ignjatović imao odnegovanije osećanje za poetizaciju nadasve opore materije, njegov poetski iskaz dao bi izuzetnu, resku i retku knjigu. Rezultat koji je pred čitaocima upravo je najava, književno zrela najava jednog takvog tvoraštva. Tome u prilog govori i evidentno pesnikovo sazrevanje u odnosu na njegovu prvu svesku stihova (**Koji nemaju duše**, 1971.).

Radomir Videnović

JONU BALANU

(Povodom teksta In memoriam Radu Flore)

Ne mogu da ti pišem nekrollog, ne znam i neću. Ja se vazda sporim sa životom, ljudima, a ti si se uvek mirio. Razumeo si me onda kada si došao da se dogovorimo o jednom broju Lumine posvećenom meni. Posebne brojeve dobilište svi: i Vasko i Radu i Mihaj i ti, ali ja nisam pristala na svoj broj, odnosno na redakcijski predlog. Rekla sam ti da još uvek mislim da pišem i objavljujem nove knjige, da ne odustajem od pisanja ni bolesna, a kad umrem — po volji vam. Pravite izbore, bibliografije, štampajte što god hoćete. Ne mogu sebe da vidim u svečanom, posebnom broju, nisam to ja. Još uvek ne znam šta ću sa sobom sutra. Dakle, ostajem dužna, najpre tebi koji si otišao čuteći, onako kako si i živeo.

Ali za onaj broj »Lumine« koji je posvećen tebi, znam, takođe sam ostala dužna. Stalno sam mislila: šta da kažem o čoveku koji je uvek čutao, čutao, čutao. Neću reći ništa novo ni originalno o tebi, svi tvoji prijatelji, svi će tvoji saradnici reći i napisati jedno te isto, da si bio čutalica, da nisi znao da se braniš ni kada su ti pretili, ni kada su te napadali. Za knjigu novela i skica »Plamen u noći« 1953. godine, koju je Radu Flora sasekao sa profesorske visine i iz tobožnje kritičarske objektivnosti, ja sam stisla zube i branila te. Branila sam tvoju knjigu, tvoju prozu, tvoje priče, tvoj način pisanja koji je od prve imao, kroz sve mene i promene, svoju konstantu. Znali smo i ti i ja da kada to objavim (što sam i učinila) da ćemo dobiti preko nosa: zar smo zaboravili da nam je Radu profesor. Nismo zaboravili ko nam je bio profesor, ne, to i ne možemo zaboraviti, ali nećemo biti celog veka samo njegovu đaci. Eto vidiš, govorio si, Radu itako misli. Neka misli što god hoće, ali od Rumuna, kolikogod da su bili njegovi đaci, nema pravo da pravi doživotne đake.